DE NEOSTAAT EUROPA

5/31/2014

Een toekomstvisie op Europa

De strijd tussen federalisten en nationalisten kan worden opgelost door invoering van een nieuwe staat: een staat zonder land.

De Neostaat Europa

EEN TOEKOMSTVISIE OP EUROPA

Zal de toekomst van Europa worden bepaald door de machtsstrijd tussen nationalisten en federalisten? Eurofielen zoals Verhofstad en Cohn Bendit zien de natiestaat als een bedreiging en willen snel méér Europa, maar nationale populisten zien juist Europa als bedreiging en willen méér natiestaat. Nu de Europese crisis door de EU lijkt te zijn bedwongen lijken de federalisten te winnen. Maar er zijn nog veel onzekerheden. Hoe zal de Europese Politieke Unie er uit gaan zien? De werkeloosheid in de EU is hoog. Ze is een voedingsbodem voor sociale onrust en versterkt het nationalisme. Steeds meer Europese lidstaten krijgen te maken met regionale spanningen. Catalonie en Vlaanderen zoeken de oplossing van de crisis in meer zelfstandigheid. De Europese kiezer is op drift geraakt waardoor democratieën onbestuurbaar dreigen te worden. Voeg daar de economische globalisering en de macht van de financiële markten bij en je hebt nog steeds een onvoorspelbaar kruitvat.

Geostaat en neostaat

Het kernprobleem van Europa is in grote lijnen gelijk aan het kernprobleem van de huidige wereldorde: Het is de problematische rol van de natiestaat in een globaliserende wereld. Een simpele maar doeltreffende illustratie van de problematiek is de ‘metafoor van de grond’ waarin staten gelijk worden gesteld aan grondgebied. Onze wereldorde is volgens deze metafoor gelijk aan de wijze waarop we het grondoppervlak van de aardbol hebben verdeeld in lappen grond. Sommigen willen deze lappen grond verder verdelen, anderen juist samenvoegen. De Vlaamse nationalisten willen de grond van België opdelen. De EU wil via een politieke Unie de grond juist samenvoegen. Een stuk grond kan niet aan twee staten toebehoren. Als de grond van de De Krim aan Oekraïne toebehoort, kan die grond geen eigendom van Rusland zijn. Als twee landen dezelfde grond claimen zijn er weinig opties. De grond verdelen of vechten, net zo lang totdat een van hen de grond wint. De internationale gemeenschap beseft maar al te goed dat een twist over grond

vaak tot oorlog leidt en houdt daarom angstvallig vast aan de landsgrenzen van de huidige wereldorde, hoe willekeurig die ook zijn. De politiek die bij dit soort wereldorde hoort is een grondgebonden politiek; ik noem het 'geopolitiek'. Geopolitici beseffen dat veranderingen van grenzen nauwelijks mogelijk zijn, en mikken daarom vooral op een ‘virtuele gronduitbreiding’ die daarin bestaat de ‘eigen invloedssfeer’ te vergroten door middel van verdragen, handel en andere betrekkingen.
Het geopolitieke denken doordrenkt de internationale verhoudingen ten diepste. Het is een starre vorm van denken is star en het zal door de globalisering een steeds grotere bedreiging worden voor de wereldvrede. Om een conflict zoals in de Oekraïne, of de problemen van de EU op te lossen zullen we moeten durven ‘om te denken’. We moeten niet de grond van het land maar de mens als uitgangspunt neemt. Geopolitiek moet vervangen worden door een nieuwe politiek, een neopolitiek dat uitgaat van een nieuw type staat, een ‘noestaat’, dat is een staat zonder grondgebied is, maar met (neo)burgers en met een eigen identiteit, bestuur, wetten, regels en verdragen. Ik hoop in dit stuk u te kunnen overtuigen dat dit revolutionaire idee een serieuze optie is voor de vernieuwing van de wereldorde en een effectieve manier is om het bovengenoemde kruitvat onschadelijk te maken.

Paspoort en identiteit

We starten met de relatie tussen neostaat en neoburger die net als de relatie tussen geostaat en geoburger geformaliseerd wordt door een paspoort. Het traditionele paspoort verbindt rechten en plichten van land en burger met elkaar en is vooral ‘van het land’. Het neopaspoort doet hetzelfde maar is uitdrukkelijk ‘van de burger’. Het huidige nationale paspoort is een geopaspoort dat grondgebonden is en voortkomt uit de inschrijfplicht voor ingezetenen (1813) die in de Franse Revolutie werd ingevoerd. Samen met een andere vernieuwing uit die tijd, de dienstplicht, heeft het identiteitspapier in hoge mate bijgedragen aan de 19de eeuwse ‘nation-building’ van Europese staten. Nu, twee eeuwen later, is die nationale identiteit onder invloed van de globalisering en de culturele diversificatie in de verdrukking geraakt. We vinden het noodzakelijk die identiteit opnieuw te formuleren in allerlei nationale canons, die al gedateerd zijn zodra ze zijn opgeschreven. Uiteindelijk is de ‘bottom-line’ van elke nationale canon: het paspoort. De Nederlandse identiteit, dat is mijn paspoort, het Nederlandse identiteitspapier. En dat is ook precies het kernprobleem van de EU. Er bestaat geen

Europese identiteit omdat er geen Europees identiteitspapier bestaat. Er zijn geen Europese burgers omdat er geen unieke band tussen de Europese burger en de EU is. Geopaspoorten kunnen gedubbeld worden omdat ze 'van het land' zijn. Twee landen kunnen dezelfde persoon een paspoort uitreiken. Een neopaspoort is 'van de burger' en kan daarom niet gedubbeld worden. Ze is een individuele keuze. Kiezen voor een neopaspoort betekent verlies van alle geopaspoorten. Een geo- met een neopaspoort combineren is op zich denkbaar maar niet wenselijk, omdat het dan moeilijk wordt de neostaat de status van een volwaardige staat te geven. Om het neopaspoort te verkrijgen zal de burger dus zijn oude geopaspoort moeten inruilen voor een neopaspoort.

Rechten en plichten

De eerste neopolitieke stap is er voor te zorgen dat landen burgers het recht geven de aard van hun burgerschap te wijzigen. Dit recht is natuurlijk alleen 'betekenisvol' als het neoburgerschap ook een inhoud heeft. Een neoburger begint in principe grondloos, dus stateloos en is volgens ons internationale volkenrecht dan ook praktisch rechteloos. Weinigen zullen vrijwillig de statenloosheid verkiezen als die rechteloos is. Het eerste doel is de mogelijkheid scheppen dat staten (naast het geopaspoort) een neopaspoort gaan uitgeven.

Bij die uitgifte van een neopaspoort dienen rechten en plichten zoveel mogelijk behouden te blijven, maar ten aanzien van het kiesrecht en de landsverdediging gelden andere regels. Omdat de 'band van de grond' ontbreekt moet de band met het gezag versterkt worden. Het is noodzakelijk dat neoburgers rechtstreeks een regeringshoofd (de macht) en een parlement (controle op de macht) kiezen. Omdat de natuurlijke associatie met grondgebied ontbreekt, heeft het gekozen bestuur een extra zware taak de identiteit van de neostaat uit te dragen. Een directe legitimatie versterkt daadkracht die nodig is die identiteit op te bouwen. De 'countervailing power' is een sterke en dus eveneens direct gekozen volksvertegenwoordiging. De politieke 'strijd' tussen bestuur en volksvertegenwoordiging is niet alleen goed voor de balans in de samenleving, ze is ook goed om de identiteit van de neostaat verder te profileren. Ook het passieve kiesrecht wordt gebruikt om band tussen burger en bestuur te versterken. Burgers met een neopaspoort kunnen zich voortaan alleen verkiesbaar stellen voor bestuursfuncties van de neostaat waartoe zij behoren.

Omdat de neoburger zich niet verbindt met de grond kan ze ook niet worden opgeroepen die grond te verdedigen. Begrippen zoals ‘vaderland’, ‘geboortegrond’, ‘thuishaven’, zijn voor de neoburger in principe inhoudsloos geworden. Voor de geoburger is ‘defensie’ een onlosmakelijk onderdeel van de nationale identiteit. Het is niet voor niets dat het geopaspoort samen met de dienstplicht werd ingevoerd. Hoewel in veel landen de dienstplicht inmiddels is vervangen door een beroepsleger blijft de verdediging van het grondgebied een zaak voor alle ingezetenen. Bij een neopaspoort hoort geen land en dus ook geen defensie. Als iemand van nationaliteit wisselt vervalt de militaire bescherming door de bronstaat, en wordt de doelstaat geacht deze rol over te nemen. Als de doelstaat een neostaat is zonder land is het logisch het financiële equivalent van die bescherming over te dragen aan de neostaat. Als financiële equivalent kunnen de uitgaven aan defensie per hoofd van de bevolking (“Military expenditure” per land) gelden, zoals jaarlijks door Sipri vastgesteld. Ik stel voor het nieuwe identiteitspapier te oormerken met dit bedrag. Zodra een geoburger ‘overstapt’ naar een neostaat gaat dit budget ‘rechtelijk’ over van de bron- naar de doelstaat.

Het neopaspoort heeft ook een hele nieuwe kwaliteit. Omdat een neopaspoort geen grenzen heeft is ze in principe schaalbaar. Het neopaspoort kan door een burger ‘regionaal, nationaal of Europees ‘geschaald’ worden. Het is deze eigenschap die voor het nieuwe Europa van groot belang is.

Als de eerste stap is gezet en burgers een neopaspoort kunnen aanvragen, is een neostaat in principe snel ‘opgericht’. Maar zoals gezegd, de neoburgers die niet onder een beschermende paraplu van een geostaat schuilen, komen terecht in een woest niemandsland waarin ze virtueel ‘naakt’, onbeschermd en rechteloos zijn. De neoburger zal een fremdkorper zijn, die verblijfsvergunning moet aanvragen om op het grondgebied van de bronstaat te leven. Die een werkvergunning moet hebben om er te werken. Alle overheidszorg, waar gewone nationale burgers zo vanzelfsprekend van uit gaan is in principe opnieuw te bepalen voor de burgers van de nieuwe staat. Daarom dient het uitgangspunt te zijn dat zolang er geen effectief bestuur is van de neostaat bestaat, nimmer rechten en plichten van de bronstaat van de burger mogen komen te vervallen, met uitzondering van kiesrecht en defensie.

Mogelijkheden en oplossingen

De ontwikkeling van een neostaat is een groeiproces. De eerste neoburgers zullen een eigen bestuur/gezag moeten samenstellen en een bestuurlijke organisatie moeten opbouwen. Als de neostaat voldoende burgers heeft kan het bestuur gaan onderhandelen over een overdracht van 'taken' rechten en plichten van de bronstaat naar doelstaat. Die onderhandelingen zullen moeten uitmonden in een verdrag tussen bron- en doelstaat met betrekking tot rechten en plichten. De neostaat zou kunnen besluiten de uitvoering van sommige 'overheidstaken' weer uit besteden aan geostaten die natuurlijk al over een goede infrastructuur van voorzieningen beschikken. In dat geval hoeft er nog relatief weinig veranderen voor de burgers van de neostaat. Maar als de doelstaat een eigen belastingstelsel wil opzetten zal een complexe ontvlechtingoperatie nodig zijn, waarbij geldstromen moeten worden herschikt.

Neostaten kunnen in vele variëteiten bestaan. Een neostaat kan een burgerbeweging zijn die heel 'licht' is en voor een groot deel gebruik maakt van de voorzieningen van de geobronstaat. Ze kan ook een zware, volwaardige staat zijn met eigen wetten, een eigen sociaal zekerheidsstelsel, belastingstelsel, voorzieningen voor onderwijs, zorg en volkhuisvesting.

Neostaten kunnen een oplossing zijn voor veel conflicten. Het Oekraïense conflict is ontstaan doordat het land zich op het grensvlak van twee invloedssferen bevindt. Met een neopaspoort kan het conflict worden teruggebracht tot een individuele keuze van burgers. Schep twee nieuwe neostaten in een geostaat. De één richt zich op Europa. De ander op Rusland. België kan zijn bestuurlijke problemen oplossen door de Vlaamse nationalisten toe te staan een neostaat op te richten. Er kan een nieuwe zelfstandige staat ontstaan zonder dat het Belgisch grondgebied wordt opgedeeld. De neostaat Vlaanderen kan gebruik maken van de bestaande bestuurlijke infrastructuur van Vlaanderen.

Schotland, Catalonie en Baskenland overwegen referenda voor meer autonomie. Referenda moeten aan veel eisen voldoen, een eenduidige formulering en een overduidelijk uitslag hebben. Als er een grote minderheid tegenstemmers bestaat kan verzelfstandiging tot grote sociale spanningen leiden. Een referendum is een slecht instrument om bestuurlijke hervormingen af te dwingen. Beter is te kiezen voor de weg van een neostaat, waarin Catalaanse neoburgers zich verenigen in een Catalaanse neostaat door het verruilen van het Spaanse paspoort voor een Catalaans neopaspoort. Wie nog verder vooruit kijkt ziet wellicht de neostaat als oplossing het Palestijnse conflict of de Syrische burgeroorlog. Oorlogen zoals gevoerd in het voormalige Joegoslavië

hadden mogelijk voorkomen kunnen worden. Om een idee te geven hoe de oplossing voor Europa er uit zou kunnen zien, zal ik een speculatieve toekomstvisie schetsen van Europa schetsen waarin de EU uiteindelijk verandert in een neostaat 'Europa'.

De neostaat Europa

Het is 2040. We blikken terug op een woelige Europese geschiedenis. Die begint in 2016: de economische crisis blijkt niet echt te zijn opgelost. Het gevolg is dat Europa opnieuw wordt getroffen door een crisis dit keer nog heviger de crisis van 2008. De werkeloosheid, nog steeds erg hoog, schiet nog sneller omhoog dan voorheen. Alom wordt geroepen dat het dit keer echt anders moet. Het idee van de neostaat is inmiddels omarmd door een sterke Europese Beweging. Het idee sluit naadloos aan op de Europese waardengemeenschap, een Europese traditie van idealisme, verlichting, de Rede, geloof in de vooruitgang, in vernieuwing en verbetering. Het geeft de EU de lang gezochte Europese identiteit. Maar ook in vele regionale gemeenschappen heeft het idee van de neostaat inmiddels postgevat. Onder druk van enerzijds die sterke Europese Beweging (die nog meer Europa wil) en anderzijds sterke regionale afscheidingsbewegingen worden voor het eerst ideële concessies gedaan waarbij de invoering van het schaalbaar neopaspoort een speerpunt is. De eerste stap wordt gezet: nationale burgers kunnen hun geopaspoort verruilen voor een nationaal neopaspoort. Dit paspoort kan vervolgens op individuele schaal worden opgeschaald naar een hogere schaal (de Europese neostaat) of naar een lagere schaal (een regionale neostaat).
De invoering van het neopaspoort (2018) heeft aanvankelijk een hele verschillende uitwerking in Zuid- en Noord Europa. De Zuid Europese staten leiden zwaar onder de crisis. Er is een zeer hoge werkeloosheid. Tegelijkertijd zijn er sterke groeiende regionale identiteiten. Het gevolg was dat in het Zuiden veel regionale neostaten ontstonden. Deze neostaten ontwikkelden eigen oplossingen om de crisis te bezweren. Deze oplossingen waren vernieuwend en effectief en omzeilden de gevestigde machten, de bureaucratie en corruptie van de 'oude' geostaten. In het Noorden daarentegen floreerde een sterke Europese Beweging. Onder aanvoering van Duitsland verruilden vele Europese idealisten hun 'nationale identiteit' voor een Europese identiteit. In 2021 bereikt de 'Europese bevolking' een omvang van 10 miljoen mensen en volgen de eerste bestuurlijke hervormingen: Er kwam een tweede Europees parlement, een niet geografische gebonden vertegenwoordiging. De burgers kregen een directe stem in de verkiezing van de

Europese commissaris.

Tussen 2021 en 2025 zien we grote verschuivingen in bestuurlijke macht ontstaan. De macht van Europa en de Regio's groeit snel ten koste van nationale geostaten. Hoewel er conflicten zijn blijft geweld uit en worden de verhoudingen tussen geo- en neostaten herijkt op basis van soms harde bestuurlijke onderhandelingen. Er leeft een gevoel van spanning. Het gevoel heerst dat iets wezenlijks verandert. Voor het eerst wordt de macht verspreid in plaats van geconcentreerd. Iedere burger kan daarbinnen eigen keuzes maken en navolgen. De verschillen tussen de regionale neostaten zijn groot. Sommigen zijn groot genoeg om een eigen vertegenwoordiging in het eerste geoparlement van Europa te krijgen. Anderen maken gebruik van en verlengd bestuur van samenwerkingsverbanden. Er zijn succesvolle en minder succesvolle neostaten. Maar tegen de verwachting in bereikt geen enkele neoregio de status van een georegio, een land met een formeel eigen grondgebied. In alle neostaten, wonen regionale neoburgers, oude geoburgers en Europese neoburgers door elkaar. Bovendien zijn er relatief snel verschuivingen. De neostaat Vlaanderen groeide eerst hard tot 2 miljoen burgers, maar vanaf 2021 schaalden de Vlamingen hun neopaspoort massaal op naar de Europese Staat. Het restant zocht aansluiting bij de (NNN), de Nationale Neostaat Nederland om samen een grote Nederlandstalige neostaat te maken. Wel is er een heel nieuw 'middenbestuur' ontstaan waarin afvaardigingen van nieuwe regionale neostaten zoals Lombardije, Baskenland, Catalonie, Beieren, Schotland, Karintie samenwerken met oude georegio's.
De grote doorbraak voor Europa volgt in 2025 als ze haar eigen geïntegreerde sociale zekerheid, arbeidmarkt en belastingstelsel invoert . Het systeem paste naadloos in de sociaaleconomische traditie van Europa waarbij de doorgeschoten marktwerking wordt bijgestuurd en de overheid en markt verder in evenwicht worden gebracht. Voor Europese burgers wordt een Europees basisloon van de overheid ingevoerd voor werkenden en een basisuitkering voor niet-werkenden gecombineerd met verhandelbare arbeidsrechten. Arbeidsrechten zijn tijdrechten de Europese burgers recht geven op werk in een Europees bedrijf. Het fiscale stelsel bestaat uit een profielbelasting per bedrijfssector. Sociaal en milieubeleid worden fiscaal gestuurd via een gedifferentieerd tarievenstelsel op grondstoffenverbruik, omzet, productiviteit, energieverbruik en arbeidsparticipatie. De verschillen tussen arm en rijk worden verkleind door invoering van een progressieve vermogensgroeibelasting. Tegelijkertijd worden veel andere, overbodige regels afgeschaft. Er ontstaat een nieuwe vrije markt begrensd aan de onderkant door het

basisloon, aan de zijkanten door sociaal participatiebeleid en milieubeleid en aan de bovenkant door een progressieve vermogensgroeibelasting. Het stelsel legt Europa geen windeieren. De economie groeit sterk en het trekt veel 'burgers' aan. De burgerbevolking van de neostaat Europa is in 2035 uitgegroeid tot 150 miljoen inwoners. In recordtempo werd de transitie gemaakt van een verspillende consumptie-economie naar een participatie-economie waarin onderwijs, zorg en cultuur de economische kernsectoren worden. Een groot aantal oude geo(lid)staten en neostaten enten hun eigen stelsels op het nieuwe Europese stelsel. Een groot aantal herschikking van taken volgden: diverse fysieke infrastructuren werden door geostaten aan Europa overgedragen.
Vanaf 2030 krijgt de regionalisering weer de wind in de zeilen met de opkomst van stadstaten. Amsterdam en Berlijn worden snel opgevolgd door Londen, Parijs en Milaan. Zij combineren de Europese sociale zekerheid (uitbesteed aan Europa) met krachtig economisch stedenbeleid en nemen geotaken van de oude geostaten (ruimtelijke ordening) volledig over. Steeds meer 'grondgebonden' taken worden door inkrimpende geostaten overdragen aan een neostaat.
In 2032 wordt de omvorming van EU tot neostaat Europa voltooid. De neostaat Europa is niet een eenheidstaat naar het model van de Verenigde Staten van Amerika maar een systeemstaat. Ze is een flexibel stelsel van geo- en neostaten, die gebaseerd is op de grote huidige variaties aan natiestaten, met een grote verscheidenheid. Het is een 'gemengd systeem' met een groot aanpassingsvermogen waardoor Europa beter bestuurbaar wordt dan ze nu is. De systeemstaat Europa heeft geen 'masterplan' of 'blauwdruk' maar ontstaat in een ingewikkeld dynamische groeiproces.
Het succes van de neostaat Europa heeft een grote uitstraling naar de rest van de wereld. Grote eenheidsstaten elders in de wereld zoals de Verenigde Staten, India, China en Brazilië stonden aanvankelijk zeer afwijzend tegenover het idee van de neostaat uit angst dan het land uiteen zal vallen. Claims (Tibet) worden bloedig onderdrukt. De socialistische machtsgreep in Europa zoals de VS het noemde dreef de VS naar Rusland en China. Maar het succes van de neostaat Europa krijgt vanaf 2030 langzaam navolging in andere continenten. De Afrikaanse Unie omarmt het idee van de neostaat om langs die weg corruptie in Afrikaanse geostaten terug te dringen. In de VN zijn felle debatten om de VN om te vormen tot een neo-wereldstaat, naar het model van Europa. De eerste wereldburgers ontstaan door de nationale neopaspoorten op te schalen naar

wereldniveau. In 25 jaar is de wereldorde volledig getransformeerd.

Bestuurlijke hervormingen

Deze toekomstvisie is, hoewel speculatief, gebaseerd op enkele kerneigenschappen van de neopolitiek. Neopolitiek doorbreekt de rigiditeit van de bestuurlijke organisatie. In onze huidige wereldorde zijn geostaten onveranderlijk en blijken bestuurlijke hervormingen keer op keer onhaalbaar. Elke gekozen politicus herbevestigt met zijn verkiezing de (nationale) identiteit en zit er meestal niet om de 'eigen stoelpoten' af te zagen. In de huidige wereldorde is elke democratie een gevangene van zichzelf. Dat verandert door een neopaspoort dat 'van de burger' is. Omdat de Europese burger de schaalgrootte van 'zijn of haar staat' kan kiezen, bepaalt de burger indirect het krachtenspel van de bestuursschalen en de onderlinge machtsverhoudingen en daarmee indirect bestuurlijke hervormingen. Met het schaalbare paspoort heeft de burger een fluwelen breekijzer in de hand om bestuurlijke hervormingen af te dwingen. Een schaalbaar paspoort herstelt op deze wijze een fundamentele weeffout in het functioneren van democratieën.

Als bestuurlijke vernieuwingen makkelijker worden dan zal tot schaalharmonisatie leiden. De huidige grote verschillen in omvang van de lidstaten vormt een van de onderhuidse problemen van de EU. Het leidt tot ongelijke machtsverhoudingen en irritaties tussen kleine en grote landen. De introductie van neostaten zal voor grote geostaten betekenen, 'afsplitsing' van regionale neostaten, terwijl te kleine geostaten in grotere neostaten kunnen opgaan. Het effect is dat de bestuurlijke eenheden in bevolkingsomvang gelijkwaardiger worden. Dat maakt een samenwerking in grotere bestuurlijke eenheden stabieler en dan leidt weer tot effectiever bestuur. De gelijke omvang is ook een basis voor vergelijkbaarheid, gelijkwaardigheid en communicatie en een gezonde culturele en identitatieve competitie. Machtspolitiek verandert in participatiepolitiek.

Omdat laaggeschaalde neostaten bestuurlijk participeren in hogere bestuurlijke eenheden, zal uiteindelijk een evenwichtige, meerschalige, bestuurlijke organisatie ontstaan waarin de representatie een dubbelkarakter heeft met direct door de eigen bevolking gekozen vertegenwoordigers en per (deel)staat gekozen vertegenwoordigers. De financiële verhoudingen zullen deels hiermee verbonden zijn. Elke staat heeft een eigen belastinggebied waarbij de eigen bevolking belasting betaald en er is een afdacht en/of verdelingssysteem van algemene middelen naar hogere en/of lagere schaal, mede

afhankelijk van verdeling van taken en belastinginkomsten per schaal. Ook het aan het schaalbare paspoort gekoppelde ‘defensiebudget’ zal hierin worden meegenomen.

Voetangels en beperkingen

Het is de vraag of deze toekomstvisie ooit werkelijkheid zal worden. Het zal afhangen van het idealisme dat in Europa nog kan worden ‘gemobiliseerd’ om een nieuwe samenleving op te bouwen en welke mogelijkheden er zijn dit idealisme te vertalen in praktische politiek. In dit verband is het goed om de voetangels en beperkingen van het idee in beeld te brengen, om al te grote dwalingen en teleurstellingen te voorkomen. Ten eerste, neostaten zijn geen vervanging van het democratisch proces in een geostaat. Een politieke partij van een geostaat zou in de verleiding kunnen komen zijn kiezers op te roepen een eigen ‘staat binnen de staat’ op te richten, maar dat lost geen enkel politiek conflict op. Het gewone politieke besluitvormingsproces in een parlement is veel effectiever dan moeizame onderhandelingen tussen neo- en geostaat over taken, plichten en rechten van burgers. Ten tweede, een neostaat is geen middel om de verschillen tussen rijk en arm op te lossen. De arme Bulgaar hoopt wellicht dat met het verkrijgen van een Europees neopaspoort hij een beter economisch perspectief verkrijgt. Maar dat is illusie. Verschillen tussen arm en rijk zijn alleen op te lossen met ‘echt’ beleid van nivellering van inkomen en vermogen en verdeling van werkgelegenheid. Ten derde, zal een neostaat een minimum bevolkingsomvang moeten hebben voor het ‘erkend’ wordt door andere staten. Inbedding is de Europese statenfamilie via directe en (districts)vertegenwoordiging vereist een omvang van ten minste 3 miljoen burgers. Of het schaalbaar paspoort nu fluweel zacht of revolutionair snel werkt, elke nieuwe staat zal uiteindelijk aan een aantal voorwaarden moeten voldoen wil ze levensvatbaar zijn. Ze moet identiteitsrijk zijn, zelfstandig, zelfbeschikking en keuzevrijheid, een redelijk takenpakket, een integrale beleidsafweging, eigen belastinggebied, een sterke overheidsorganisatie en een goede band tussen burger en bestuur hebben.
De neostaat is ook beslist geen oplossing om financiële (wan)verhoudingen binnen een geostaat te corrigeren. De Wever van de Vlaamse nationalisten steekt niet onder stoelen of banken dat hij vindt dat Vlaanderen voor de kosten van Wallonië opdraait. Bij zelfstandigheid zouden, zo is de gedachte, die kosten moeten wegvallen. Dat is kortzichtig. Zelfstandigheid, in geo- of neostaat, zal tot een reorganisatie van financiële stromen en afhankelijkheden leiden, dat is zeker, maar de financiële winst zal

betrekkelijk gering zijn. Binnen het complexe bestuurlijke systeem van afhankelijkheden zouden te grote verschuivingen zoveel chaos veroorzaken dat alle winst van zelfstandigheid te niet zal worden gedaan. Alleen wanneer het motief van overstap geen zaak van geld maar van bewustzijn en identiteit is zal de verandering op de lange termijn bestendig zijn. Zo'n overstap is beslist geen lichtzinnige of vrijblijvende keuze. Een identiteit is geen kleed dat je makkelijk verwisselt. Het heeft verregaande consequenties en burgers zullen dan ook heel overtuigd moeten zijn van een dergelijk stap.

Van utopie naar praktijk

Ondanks (of misschien juist dankzij) het utopische karakter zullen, met name de grotere Europese geostaten de neostaat als een bedreiging zien. Ze vrezen dat als de deuren van de gevangeniscel die geo-nationaliteit heet, worden opengezet, de mensen 'massaal' de staat zullen verlaten. En staten dus aan macht zullen inboeten. Die weerstand zal hardnekkig zijn. Zij zullen aanvoeren dat neostaten grote risico's met zich meebrengen en de oude natiestaat de burgers de beste bescherming biedt tegen rechteloosheid en sociale chaos. Een argument dat eenvoudig is om te draaien. Als de staat zoveel bescherming geeft als ze zegt, dan zal toch geen enkele zinnige burger een dergelijk idealistisch idee omarmen. Wat heeft de geostaat dan te vrezen? In werkelijkheid is er zoveel 'interne spanning' opgebouwd binnen staten dat alleen nog met een bruut nationalisme en eenheidsdenken de 'boel' bij elkaar kan worden gehouden. Als de deuren van de gevangeniscel op slot moeten blijven dan is er toch iets fundamenteels mis met die natiestaat? Zou het dan niet juist verstandig zijn de op 'opgehoopte' spanning gecontroleerd te laten weglopen? Is de opgehoopte spanning op zichzelf niet een teken dat het einde van de natiestaten is bereikt? Misschien moeten we constateren dat de oude natiestaten niet in meer in staat zijn de problemen van deze tijd op te lossen. Is het dan geen tijd dat andere staten, de Europese staat en regionale staten, een kans te geven om die problemen aan te pakken? Bovendien is er ook nog een 'positieve' keerzijde voor een geostaat. Tegenover het verlies aan macht van de nationale staat, staat een identitatieve 'winst' staan: De 'achterblijvers' worden identitatief homogener en dus sterker. Dat maakt ook het bestuur van de oude geostaat weer effectiever.
Is neopolitiek een visionaire toekomstbeeld of pure onzin? Ik weet het niet, maar ik hoop dat het idee u aan het denken heeft gezet. Want dan doen we te weinig. Laten we weer

durven denken. Laten we weer idealistisch worden. Laten we de samenleving weer maakbaar maken. Laat we Europa weer aan de burgers terug geven.

Johannes WH Janssen[i]

---

[i] De auteur is IT-ondernemer, filosoof en schrijver van het boek *De relatiepartij* en oprichter van de *Europese Partij van de Participatie*